

บทบาทของ “คสมส.” กับ การ จัดการและดูแลสารสนเทศ มรดกวัฒนธรรม

9/10/2562, รร.เซ็นทาราแกรนด์

วัฒนธรรมดิจิทัลกับการหนุนนำเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในบริบทการท่องเที่ยว

NECTEC Annual Conference and Exhibition NECTEC – ACE 2019



สิทธิศักดิ์ รุ่งเจริญสุขศรี
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

OUTLINE



- การจัดการสารสนเทศ VS การจัดการสารสนเทศมรดกวัฒนธรรม
- คมส.กับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
- แนวทางการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศมรดกวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว



ภารกิจ

- วิจัยและพัฒนา
- ให้บริการข้อมูลวิชาการ
 - คลังข้อมูลวิชาการ
 - ห้องสมุด
- สื่อสารความรู้และเครือข่าย

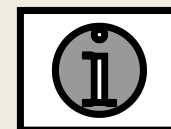


วิสัยทัศน์



"เป็นองค์กรหลักในการจัดการข้อมูลความรู้ด้านมานุษยวิทยาเพื่อสร้างความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติ"

Since 7 June 1991



www.sac.or.th

Archaeology and History

Anthropology

Ethnology

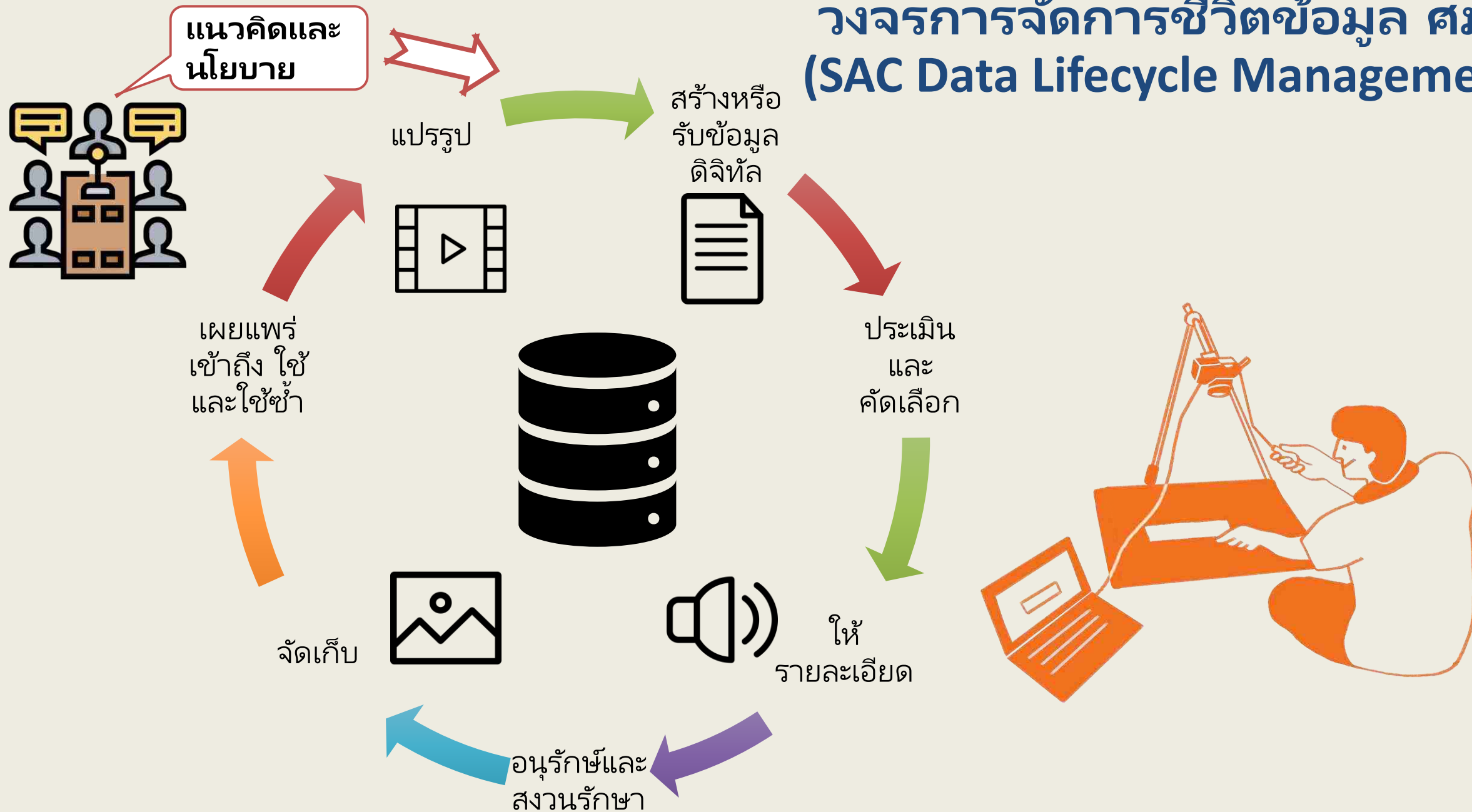
Socio-Cultural

คลังข้อมูลวิชาการ

 กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย	 งานวิจัยทางชาติพันธุ์	 ภาพยนตร์ชาติพันธุ์
 พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย	 ของเล่นพื้นบ้านในประเทศไทย	 ประเพณีท้องถิ่นในประเทศไทย
 จดหมายเหตุมานุษยวิทยา	 คำศัพท์ทางมานุษยวิทยา	 นามานุกรมวรรณคดีไทย
 เอกสารโบราณภูมิภาคตะวันตกในประเทศไทย	 จารึกในประเทศไทย	 แหล่งโบราณคดีที่สำคัญในประเทศไทย
 ศิลปกรรมในประเทศไทย	 ศิลปกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	 สังคม-วัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 หนังสือเก่าชาวสยาม	 ช่างฝีมือ	 เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน
 จารึกวัดโพธิ์	 เรือนพื้นถิ่นในประเทศไทย	 ภาชนะดินเผาในประเทศไทย
 มานุษยวิทยากายภาพ	 ฐานข้อมูลนิทาน ตำนาน เรื่องเล่าพื้นบ้าน	 THE HUMANS The Humans

Now - 23 databases
Future - 31 databases in 2022

วงจรการจัดการชีวิตข้อมูล ศมส. (SAC Data Lifecycle Management)



จับต้องไม่ได้ (Intangible)

- วรรณกรรม
พื้นบ้านและภาษา
(ภาษาถิ่นและภาษา
ชาติพันธุ์)
- ศิลปะการแสดง
- แนวปฏิบัติทาง
สังคม พิธีกรรม
ประเพณี และ
เทศกาล
- ความรู้และการ
ปฏิบัติเกี่ยวกับ
ธรรมชาติและ
จักรวาล
- งานช่างฝีมือดั้งเดิม
- การเล่นพื้นบ้าน
กีฬาพื้นบ้าน และ
ศิลปะการต่อสู้
ป้องกันตัว
- ลักษณะอื่นตามที่
กำหนดในกระทรวง

Cultural Heritage

Capturing  Curating

Information

Appraisal  Analysing context

Reference

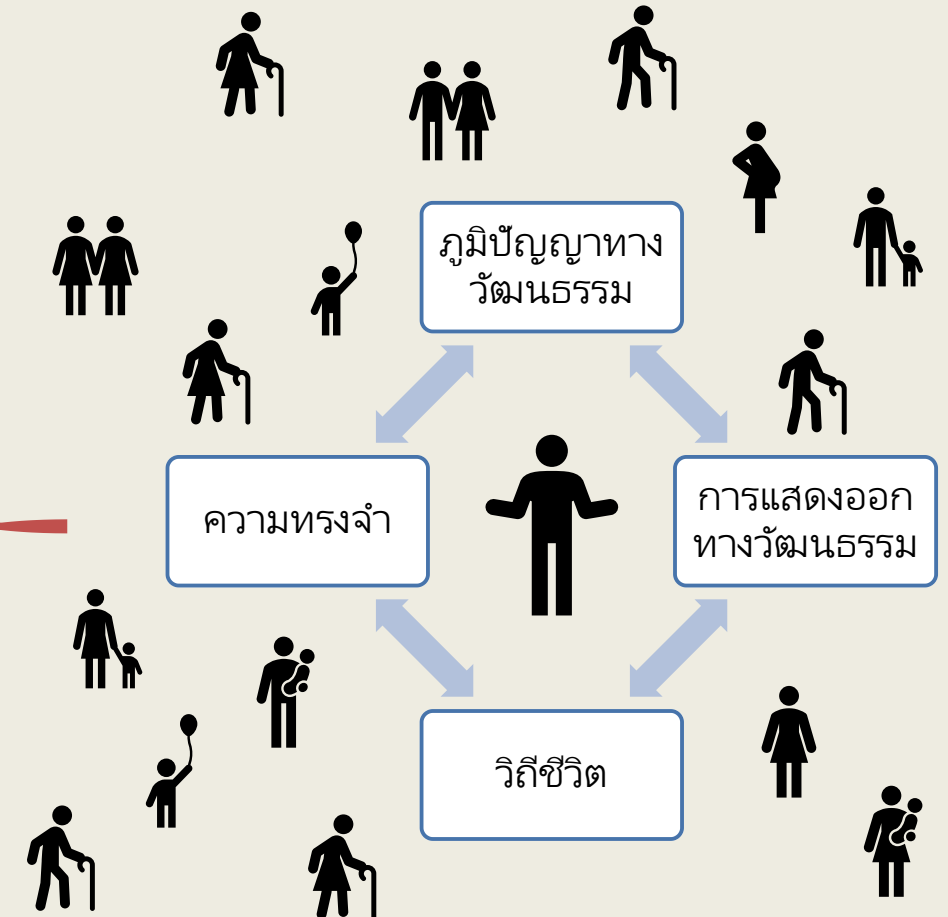
จับต้องได้ (Tangible)

- อนุสรณ์สถาน
- กลุ่มอาคาร
- แหล่ง
- วัตถุทางวัฒนธรรม
(ศิลปะวัตถุ, โบราณวัตถุ)

- Who
- What
- When
- Where
- Why
- How

Context of cultural creation

สารสนเทศสมรรถก วัฒนธรรม (Cultural Heritage Information)





ที่มา: <https://www.museumthailand.com/th/knowledge/Soi-Rommanee>

เหตุเคยเกิด ณ ซอย...

ซอยรมณีย์
ถ.กลาง จ.ภูเก็ต



“ซอยชบาแดง เดิมเป็นย่านโคมเขียวโคมแดงของ [REDACTED] เพราะอยู่ตรงบริเวณท่าเรือและท่ารถ จึงเป็นทำเลที่เหมาะสมในการประกอบกิจการ มีร้านเปิดอยู่ 3-4 ร้าน เมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้ว ราคาค่าบริการอยู่ที่ครั้งละ 20-30 บาท คนที่ทำมาทำงานส่วนใหญ่เป็นคนเมือง ต่อมาจึงเริ่มมีคนไทใหญ่มาทำงาน นอกเหนือจากต้อนรับลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวแล้ว คนในท้องถิ่นก็มาใช้บริการเช่นกัน โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นในชุมชนจะมา ‘เปิดซิ่ง’ กันที่นี่ มีคำท้องถิ่นที่นิยมใช้เรียกกัน ‘เก็บน้ำหัว’ ในอดีต เวลาที่มีหนังกลางแปลงมาพากย์ก็จะมีคนประมาณว่า แน่จริงไปนัดดวลกันที่ซอยชบาแดง”

สัมภาษณ์ พ่อหลวงแดง, อายุ 48 ปี, 03/05/2019



พรมแดนรัฐชาติ-พรมแดนวัฒนธรรม

วันอังคารที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2562

ทหารพรานเข้าเคลียร์ใจชาวนาแห้ว หลังถูก
ยื่นขอให้ออกนอกลำพูนจุดผ่อนปรนบ้าน
เหมืองแพร่ (ชมคลิป)



“..การปฏิบัติหน้าที่ตามแนวชายแดน ได้ดำเนินการตามกฎหมาย และคำสั่งของผู้บัญชาการทหารบก ซึ่ง
ปัจจุบันภัยคุกคามประเทศชาติได้เปลี่ยนแปลงไป เจ้าหน้าที่ต้องดูแลความมั่นคงด้านยาเสพติด
แรงงานต่างด้าว ปัญหาโรคระบาด ... ตนก็เข้าใจดีถึงขนบธรรมเนียมประเพณี
ความสัมพันธ์แบบเครือญาติของชาวนาแห้วกับฝั่ง สปป.ลาว แต่จะมาละเมิดกฎหมาย
ประเทศตนเองไม่ได้...”

ที่มา: https://loeitime.blogspot.com/2019/09/blog-post_3.html?fbclid=IwAR10SInHol7jizVhBuB3kVEjVzhkS1mTAATfI9SGQrTzMQigZwy4_4XrYkc



“...ชาวบ้านพ่อค้าแม่ขายจุดผ่อนปรน อ.นาแห้ว สุดจะทนทหารล่ารายชื่อยื่น
นายอำเภอให้ออกนอกพื้นที่ เมื่อวันที่ 1 กันยายน 62 ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ที่จุดผ่อน
ปรนด่านชั่วคราวชายแดนไทย - สปป.ลาว บ้านเหมืองแพร่ อ.นาแห้ว จ.เลย มีตัวแทน
ชาวบ้าน พ่อค้าแม่ขาย ได้ถือป้ายร้องเรียนสุดทนความประพฤติกรรมของ
นายทหารพรานประจำด่าน พร้อมกับล่ารายชื่อกว่า 100 คน ทำหนังสือถึง
นายอำเภอนาแห้วขอให้ย้ายนายทหารพราน โดยการนำของผู้กองหนุ่มออกจากพื้นที่
ซึ่งยังอยู่ต่อไปความสัมพันธ์ไทย -ลาว ความเป็นพี่เป็นน้องมาอย่าง
ยาวนานต้องขาดสะบั้น ใช้เวลานานไม่นึกถึงความสัมพันธ์ วิถีของความ
เป็นอยู่ร่วมกันอย่างเป็นพี่เป็นน้องกันมานับ 100 ปี ปฏิบัติหน้าที่เข้มงวดเกิน
เหตุ จนมีผลกระทบความสัมพันธ์ การค้าเงิบบเหงา ตลาดหน้าด่านไร้คนสัญจร...”



ที่มา: <https://www.facebook.com/NahaeoDistrict/posts/2350904704944657>

เรียนรู้-เข้าใจในวิถีชีวิต



ฮือฮา'เงาะป่าซาไก'วิวาร์หวาน ฉลองวันวาเลนไทน์'สตูล'อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล จัดกิจกรรมฉลอง 'วาเลนไทน์' สุดหวาน นำคู่รักหนุ่มสาวร่วมจดทะเบียนนับ 10 คู่ พร้อมนำเงาะป่าซาไกร่วมจดทะเบียนด้วย ญาติสนิทมิตรสหายร่วมแสดงความยินดีคับคั่งพลุกพล่านที่ 14 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 12.05 น....

อ่านต่อที่ : <https://www.dailynews.co.th/regional/693251>

ที่มา: ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย:

<https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/31>



ที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/499325>



มานิ (Mani)/มานิค (Maniq)

• คน (ชื่อเรียกตนเอง)

ซาไก (Sakai)

- ทาส หรือผู้รับใช้ (ภาษามลายู)
- แข็งแรง ป่าเถื่อน (ภาษามลายูถิ่นไทย)

เซมัง/เซียมัง (Semang)

- ลิง หรือค้างคาวชนิดหนึ่ง (ภาษามลายู)

เนกริโต (Nigro-itos)

- นิโกรเล็ก (ภาษาสเปน)

เงาะ (Ngo)/เงาะป่า (Ngo-pa)

- เรียกตามลักษณะทางกายภาพ

จุดร่วมในการดำเนินงาน

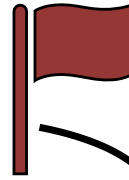
แนวทางการจัดการ
สารสนเทศมรดก
วัฒนธรรมของ ศมส.



การใช้ประโยชน์จาก
สารสนเทศมรดกวัฒนธรรม
ของประเทศ - การท่องเที่ยว

แผนยุทธศาสตร์ชาติ (2561 – 2580) VS คมส.

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”



ยุทธศาสตร์ที่ 4: การสร้างโอกาสและ ความเสมอภาคในสังคม

- สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่บนฐานข้อมูล
ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม
- สนับสนุนการพัฒนาระบบทุนทางสังคม
และวัฒนธรรม
- การสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับชุมชน

Icon from: <https://www.flaticon.com/>

โครงการพัฒนากล้องข้อมูล
ชุมชนและเครือข่ายข้อมูล

พลวัตของสังคมวัฒนธรรม
ในชุมชนชาติพันธุ์เพื่อการ
สร้างแผนที่มีชีวิต

โครงการพัฒนาคลังข้อมูลชุมชนและเครือข่ายข้อมูล



แสวงหา-สร้าง-
ประสาน-
ทำงานร่วมกับ
เครือข่ายข้อมูล

ศึกษา-พัฒนา
กระบวนการ
จัดการและดูแล
ข้อมูลชุมชน



พัฒนา-
เชื่อมโยงข้อมูล
ชุมชนผ่าน
ระบบคลังข้อมูล
ชุมชน

เสริมสร้างความ
เข้มแข็ง-ใช้
ประโยชน์จาก
ข้อมูลชุมชน



“เรื่องราวของชุดสะสม (collection) ของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน หรืออาจต่างพื้นที่กัน ซึ่งเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายและผู้เกี่ยวข้อง กับข้อมูล ในการรวบรวม จัดการ และดูแลข้อมูล (data curation) ที่กลุ่มคนเหล่านี้มีความสนใจ (interest) มีความสัมพันธ์ (relationship) มีการกระทำระหว่างกัน (interaction) มีความรู้สึก (sense) หรือมีพื้นฐานชีวิต (pattern of life) ร่วมกัน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ **จัดเก็บ-จัดการ-ดูแล-ใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุมชนอย่างเหมาะสมและยั่งยืน**”

เวทีพบเพื่อน, 14-15 ม.ค. 2562 ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)



แนะนำแนวคิดโครงการ, แผนที่ความคิดชุมชนของเรา, ดอกไม้ในใจคุณ

กิจกรรมฝึกอบรมการเก็บและจัดการ ข้อมูลชุมชน, เม.ย.-พ.ค. 2562 (1)



ครั้งที่1: บ้านเหมืองแพร่ อ.นาแห้ว จ.เลย



กิจกรรมฝึกอบรมการเก็บและจัดการข้อมูลชุมชน, เม.ย.-พ.ค. 2562 (2)



ตามล่าหาบ่อเกลือ
จากคำบอกเล่า ณ
บ้านเหมืองแร่ อ.
นาแก้ว จ.เลย



กิจกรรมฝึกอบรมการเก็บและจัดการข้อมูลชุมชน, เม.ย.-พ.ค. 2562 (3)



ครั้งที่ 2: มัสยิดบางอ้อ เขตบางพลัด จ.กรุงเทพฯ

กิจกรรมฝึกอบรมการเก็บและจัดการข้อมูลชุมชน, เม.ย.-พ.ค. 2562 (4)

สำรวจชุมชน
มุสลิมริมแม่น้ำ
เจ้าพระยา



กิจกรรมฝึกอบรมการเก็บและจัดการข้อมูลชุมชน, เม.ย.-พ.ค. 2562 (6)



สำรวจชุมชนทาง
การค้าริมแม่น้ำโขง



โครงการศึกษาพลวัตของสังคมวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์เพื่อการสร้างแผนที่มีชีวิต

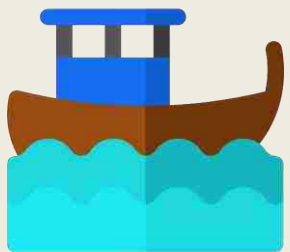
โครงการศึกษาวิจัยของนักวิชาการศูนย์ฯ และเครือข่ายทางวิชาการ ร่วมกันขยาย ขอบเขตพื้นที่วิจัยทางมานุษยวิทยาใหม่ ๆ เพื่อนำ “พลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม ชาติพันธุ์” มาประมวลเข้ากับ “เทคโนโลยี ภูมิสารสนเทศ” มุ่งหวังให้เป็นเครื่องมือ หนึ่งใน การส่งเสริมและสร้างความเข้าใจ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และ มุ่งหวังว่าจะเกิดพื้นที่ใหม่ ๆ ในการร่วมกัน สร้างองค์ความรู้ด้านชาติพันธุ์ในระดับ ท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ต่อไปในอนาคต

ที่มา: นันทฤช ยอดราช. 2562. โครงการแผนที่ชาติพันธุ์ทาง วัฒนธรรมที่มีชีวิต

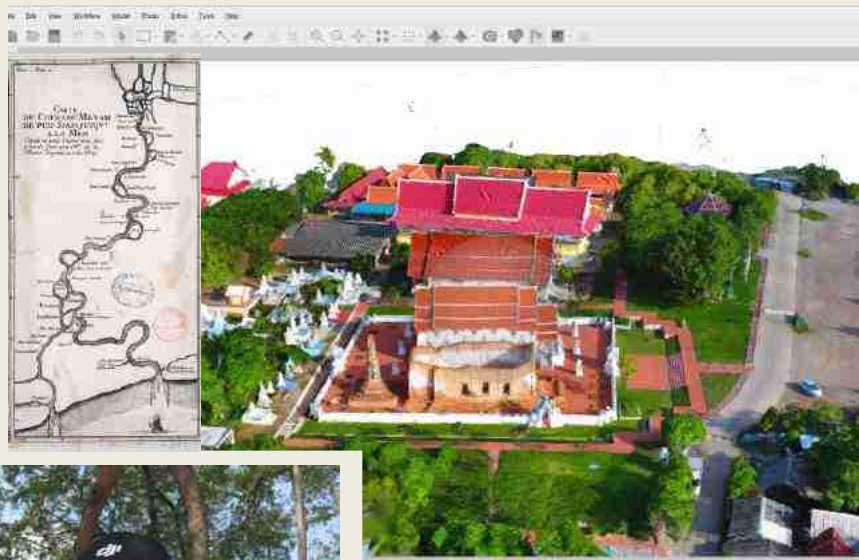


เก็บข้อมูลภาคสนามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน ชาติพันธุ์บริเวณลุ่มแม่น้ำภาคตะวันตก: สมุทรสาครเป็นพื้นที่นำร่อง





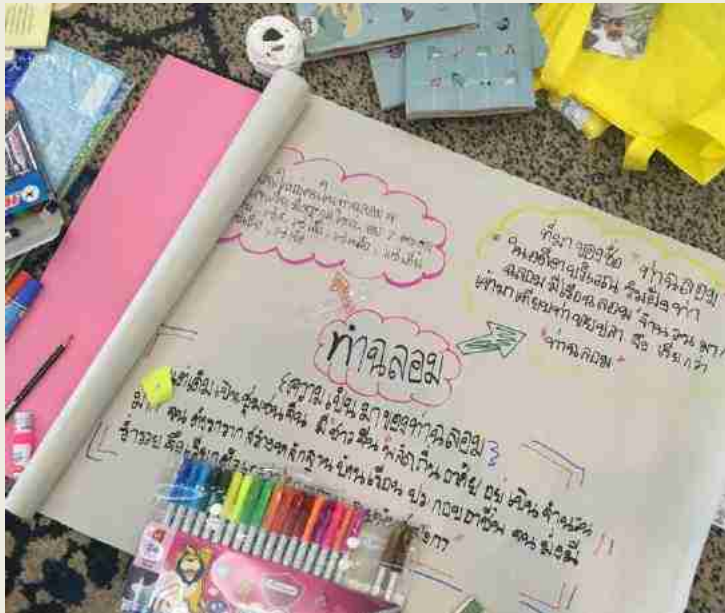
ลงสนามเก็บข้อมูลนิเวศทางวัฒนธรรมด้วยเอกสาร ประวัติศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ



การทำงานร่วมกับเครือข่ายทางวัฒนธรรมท้องถิ่น



ชุมชนชาติพันธุ์ ชุมชนท่องเที่ยว และ
ภาคการศึกษาท้องถิ่น



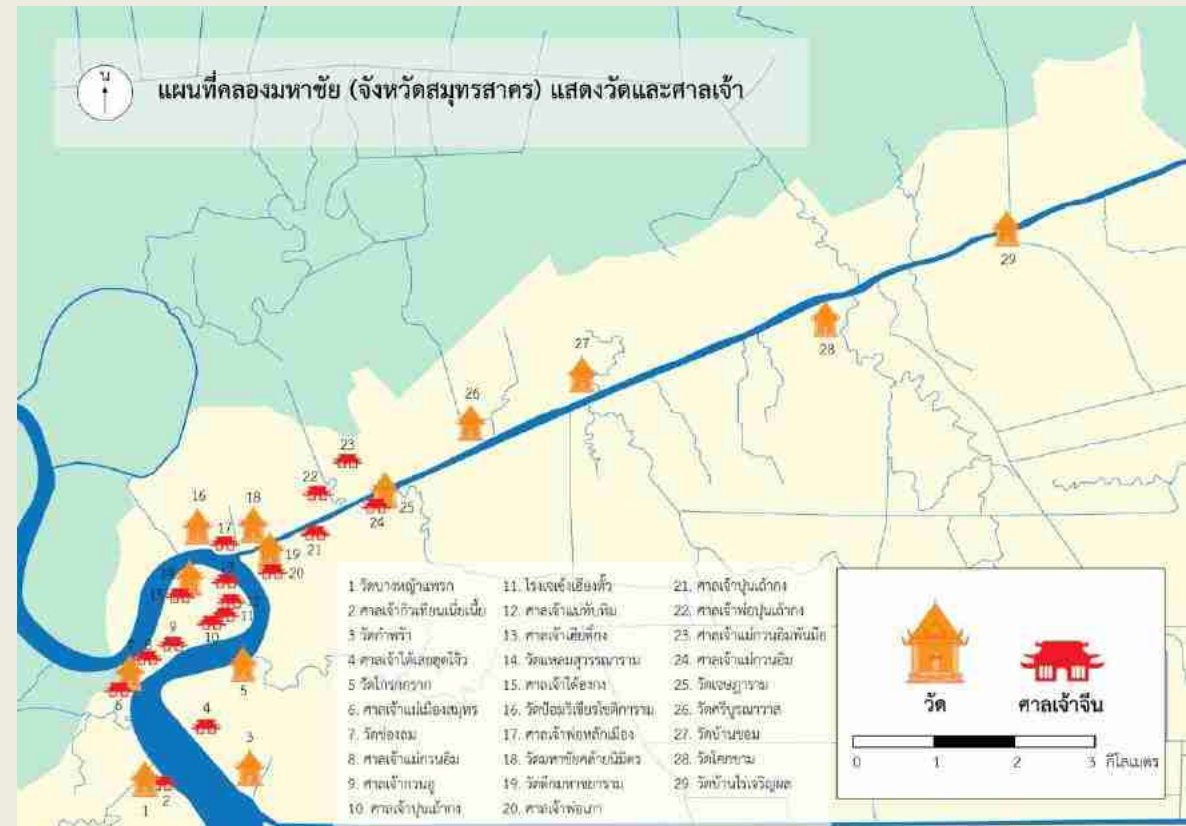
แผนที่แสดงชุมชนชาติพันธุ์ในจังหวัดสมุทรสาครโดยสังเขป

- ชุมชนชาติพันธุ์จีน
- ชุมชนชาติพันธุ์ไทยลาว (มอญ)
- ชุมชนชาติพันธุ์ไทยพื้นถิ่น
- ชุมชนชาติพันธุ์ไทยพม่า (ไทดำ)

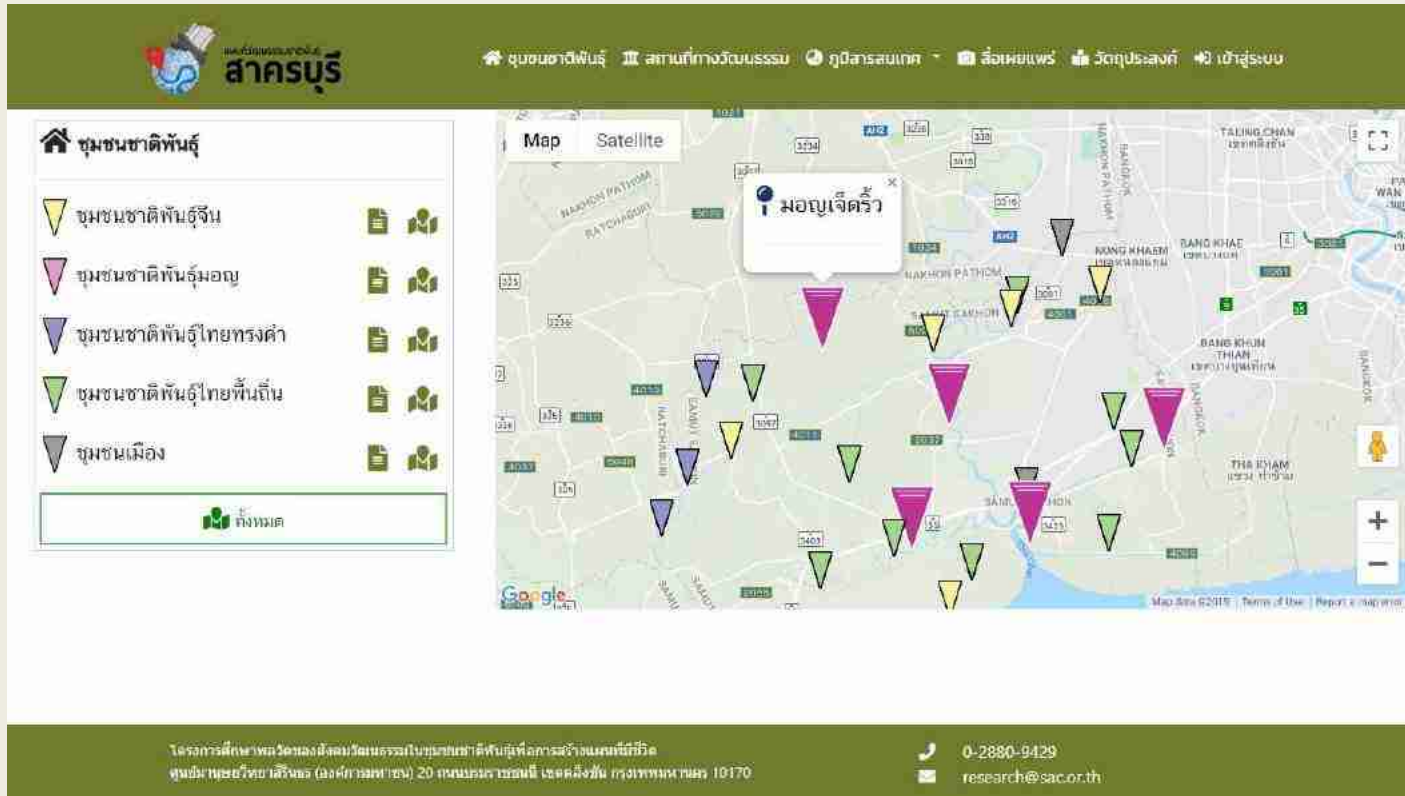
สัญลักษณ์

- ถนน
- แม่น้ำ
- พื้นที่เกษตรกรรม
- พื้นที่อยู่อาศัย
- พื้นที่ว่าง
- พื้นที่น้ำ
- พื้นที่ป่า
- พื้นที่อื่น ๆ

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 กิโลเมตร



แผนที่วัฒนธรรมชาติพันธุ์สารบุรี



ชุมชน
ชาติพันธุ์

สถานที่ทาง
วัฒนธรรม

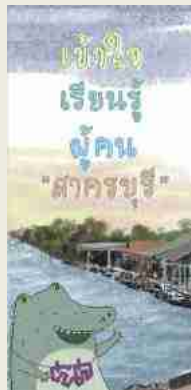
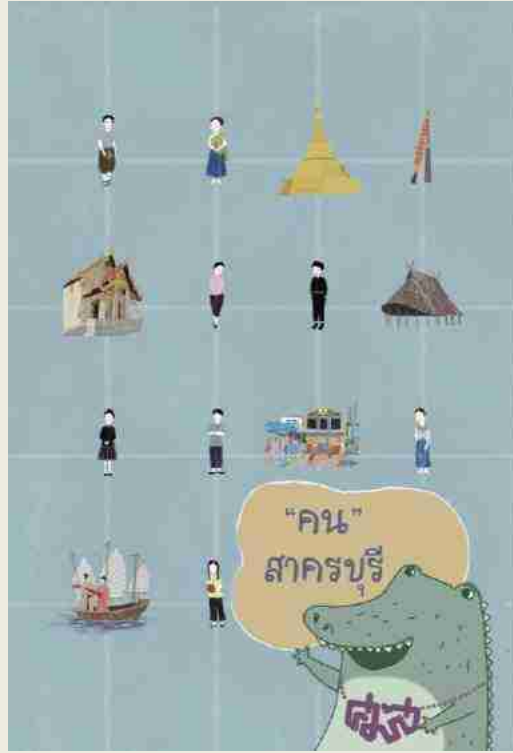
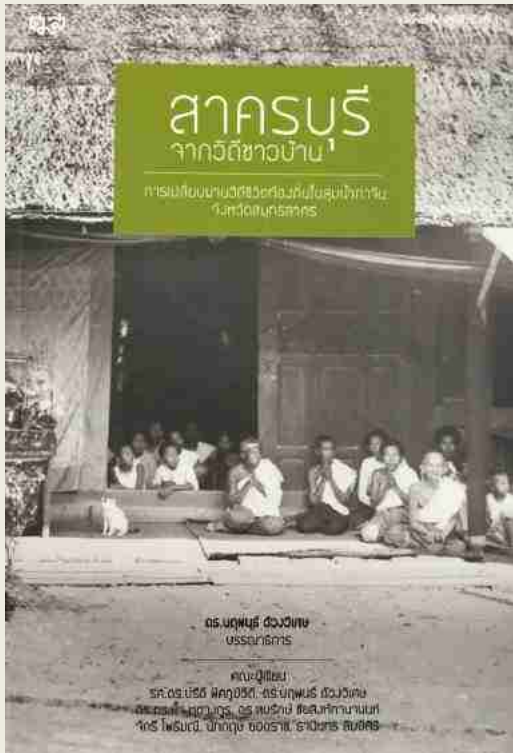
ภูมิสารสนเทศ

สื่อเผยแพร่

ภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2495

<https://db.sac.or.th/samutsakhon/ethno-map/info.php>

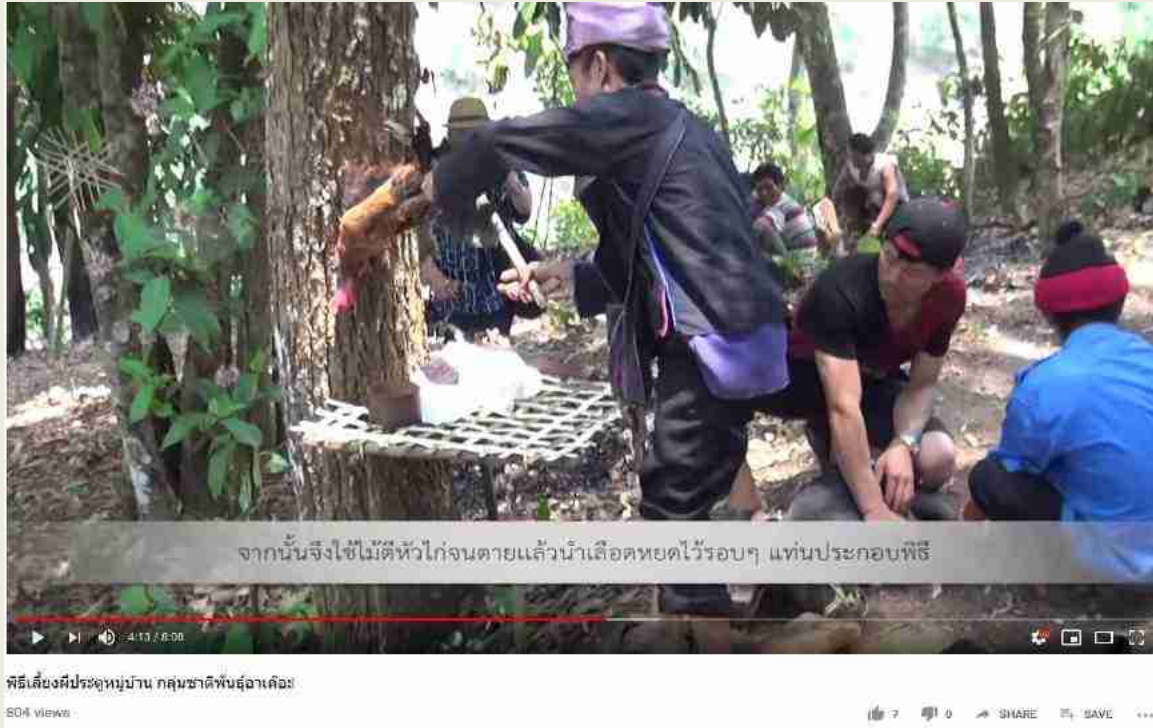
ผลผลิตจากงานวิจัยสู่หนังสือ/สื่อการเรียนรู้





แนวทางการใช้
ประโยชน์
สารสนเทศสมรรถก
วัฒนธรรมเพื่อ
การท่องเที่ยว

Youtubers and Bloggers: O or T



sacvdochannel

Published on Jun 29, 2016

พิธีเลี้ยงผีประตุมบ้าน กลุ่มชาติพันธุ์อาเคื้อะ 12 สิงหาคม 2557
สถานที่เก็บข้อมูล : บ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 16 ต.ท่าก้อ อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

804 views

<https://www.youtube.com/watch?v=DWqOcn3LeRw>
<https://www.youtube.com/watch?v=DWqOcn3LeRw>



I Roam Alone

Published on Aug 20, 2019

พิธีไหว้ผี เชือดไก่ รินเหล้า วิถีคนดอย | Hill Tribe Ceremony

196,327 views

<https://www.youtube.com/watch?v=l4Y7U5c2QHY>



ข้อมูลที่ไม่ปรากฏ



Big Data กับสารสนเทศมรดกวัฒนธรรม

- **Volume** – มีปริมาณมหาศาล
- **Velocity** - มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
- **Variety** - มีรูปแบบหลากหลาย

เข้าถึง ใช้
และใช้ซ้ำ

- **Veracity** - มีความถูกต้องมากหรือน้อย
- **Value** - มีประโยชน์ที่จะวิเคราะห์หรือไม่

010001000

**BIG
DATA**

101011010

- **Trustworthy** - น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้

เนื้อหาและ
บริบท

- **Appropriately** - อย่างเหมาะสม

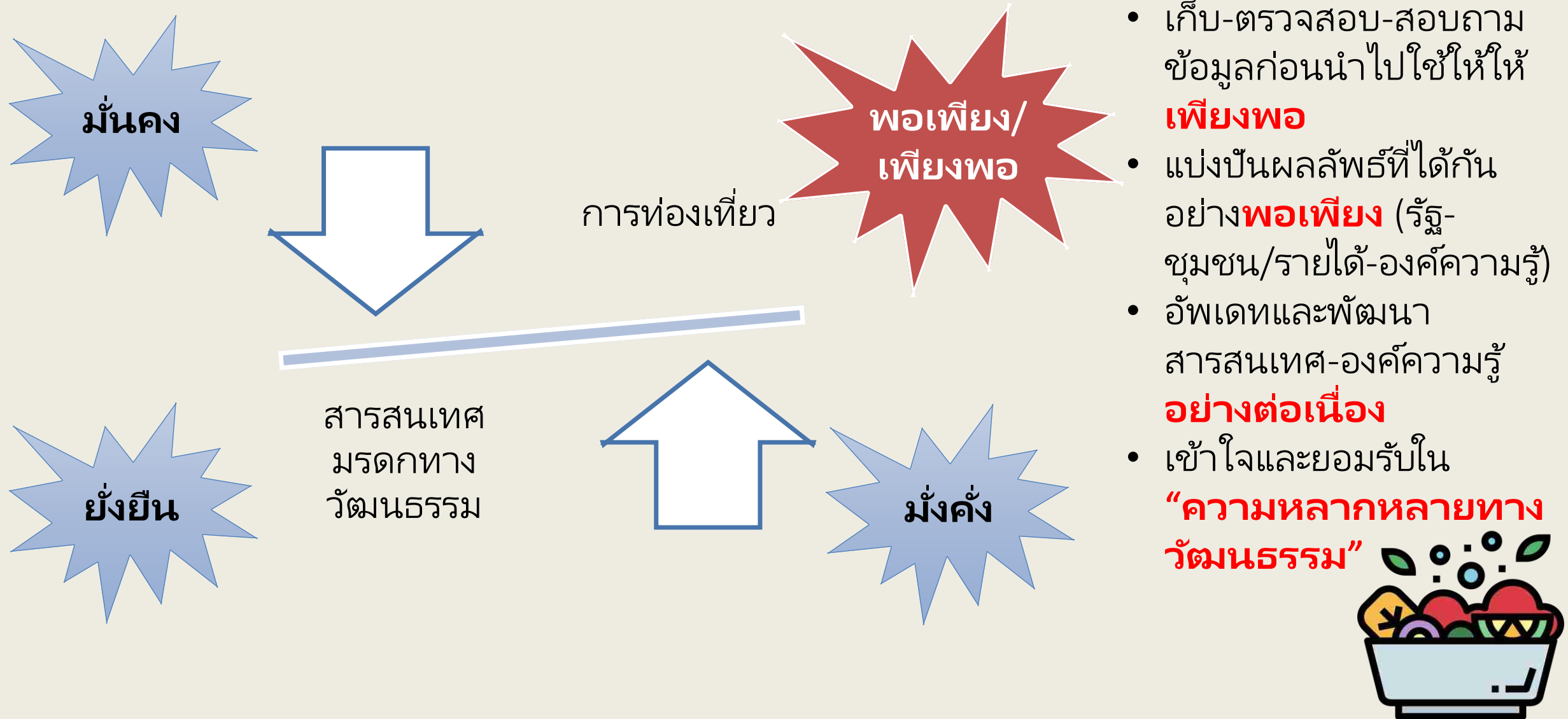
- **Research** – ค้นคว้าและวิจัย
- **Stakeholders** - ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- **Appraisal & Analysis** – ประเมินและวิเคราะห์

ภาพจาก:

https://www.pngfind.com/download/JRmxRh_big-data-icon-png-transparent-png/

เรียบเรียงจาก: วรรณิศา (2562), อภิปรายคำนิยามของคำว่า Data, Big Data, Records และ Archives (ออนไลน์).
สืบค้นจาก: <http://www.thaiarchives.org/academic-training-2019/>

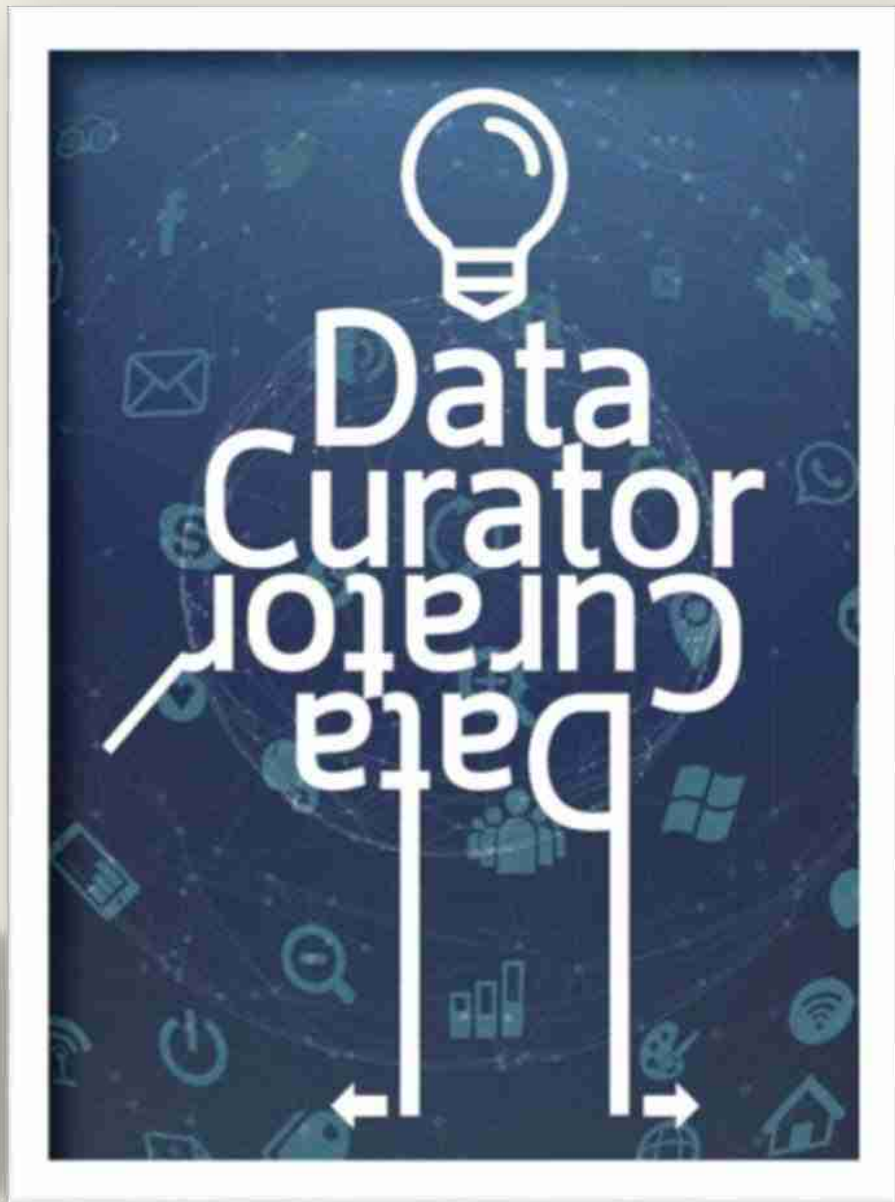
อนาคตประเทศไทยกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม?





“การศึกษาวิชามนุษยวิทยา มีจุดประสงค์ให้
มนุษย์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับมนุษยชาติทั้งมวล
มนุษย์จะได้เข้าใจตนเองและเพื่อนมนุษย์
ด้วยกัน เป็นพื้นฐานให้เกิดความเข้าใจอันดี และ
การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข”

พระราชดำรัสสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินเปิดศูนย์ฯ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2542



Q & A

Thank you

Email: sittisak.r@sac.or.th

Slideshare: [sittisak017](#)

FB: Digital Curation in Thailand

FB: คลังข้อมูลชุมชน